

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/27/2016
Identifikačné číslo spisu: 1014200939
Dátum vydania rozhodnutia: 31.01.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:1014200939.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu Mgr. Viliama Pohančeniča a JUDr. Judity Kokolevskej, v právnej veci navrhovateľky: V. K., nar. XX.XX.XXXX, 1. mája XXX/XX, X., proti odporcovi: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 08.04.2014 o starobnom dôchodku manžela, o odvolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 5Sd 104/2014-22 zo dňa 18.11.2015, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 5Sd 104/2014-22 zo dňa 18.11.2015 p o t v r d z u j e .

Navrhovateľke právo na náhradu trov odvolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 5Sd/104/2014-22 zo dňa 18.11.2015 potvrdil rozhodnutie odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa 08.04.2014 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutie odporcu“), ktorým odporca podľa § 118 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) zamietol žiadosť navrhovateľky zo dňa 26.02.2014 o vyplatenie súm starobného dôchodku jej manžela K. K., nar. XX.XX.XXXX, splatných ku dňu jeho smrti. Účastníkom náhradu trov konania nepriznal.

Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu vyplýva, že navrhovateľka žiadosťou zo dňa 26.02.2014 požiadala o doplatenie starobného dôchodku, resp. rozdielu medzi invalidným a starobným dôchodkom jej nebohého manžela, na ktorý mal nárok ku dňu 12.08.2012. Manžel navrhovateľky zomrel dňa 12.08.2012 a ku dňu smrti bol poberateľom invalidného dôchodku, ktorý mu bol na základe jeho žiadosti priznaný rozhodnutím odporcu č. XX XX XX XXXX zo dňa 27.10.2003 od 19.03.2003. Navrhovateľovi vznikol nárok na starobný dôchodok podľa § 65 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z. dňa XX.XX.XXXX, kedy dovŕšil dôchodkový vek 62 rokov a získal 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia. Zákon č. 461/2003 Z. z. v ustanovení § 185 ods. 3 považuje za deň uplatnenia nároku na

dôchodkové dávky a nároku na ich výplatu deň, keď fyzická osoba prvýkrát požiadala príslušnú organizačnú zložku Sociálnej poisťovne o spísanie žiadosti o priznanie dávky. Ustanovenie § 109 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. podmieňuje nárok na výplatu dávky splnením podmienok ustanovených týmto zákonom na vznik nároku na dávku, splnením podmienok nároku na jej výplatu a podaním žiadosti o priznanie alebo vyplácanie dávky. Je rozdiel medzi tým, kedy vznikne nárok na dôchodkovú dávku a kedy vznikne nárok na výplatu dávky.

Nárok na dávku dôchodkového poistenia vzniká dňom splnenia podmienok nároku na dávku, t. j. získaním zákonom stanoveného obdobia dôchodkového poistenia a dovŕšením dôchodkového veku, pričom ide o vznik nároku (práva), ku ktorému dochádza splnením podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. Vznik tohto nároku nevyžaduje zo strany občana žiaden právny úkon, pretože vzniká automaticky splnením požadovaných podmienok. Odlišne je nutné posudzovať nárok na výplatu dávky, ktorý podmieňuje splnenie podmienok vzniku nároku na dávku, splnenie podmienok na výplatu dávky a podanie žiadosti o vyplácanie dávky, t. j. predpísaným právnym úkonom, ktorým je podanie žiadosti o priznanie dôchodkovej dávky, v ktorom žiadateľ o dávku má možnosť uplatniť priznanie dôchodkovej dávky aj od odlišného dátumu ako je vznik nároku na dávku. Nejedná sa teda o automatické priznanie starobného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku a splnení podmienky získania požadovaného obdobia dôchodkového poistenia. Nárok na výplatu starobného dôchodku by nebohému manželovi navrhovateľky vznikol iba v prípade, ak by boli súčasne plnené podmienky na vznik nároku na starobný dôchodok, podmienky nároku na jeho výplatu a bola by podaná žiadosť o priznanie starobného dôchodku alebo o jeho vyplácanie. Je však nesporné, že nebohý manžel navrhovateľky do dňa svojej smrti nepožiadaval o priznanie starobného dôchodku. Z uvedeného dôvodu nebolo možné, aby odporca posúdil splnenie podmienok nároku na starobný dôchodok nebohého manžela navrhovateľky a splnenie podmienok nároku na výplatu starobného dôchodku. Ustanovenie § 81 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. stanovuje, že pri súbehu nároku na výplatu dôchodkov, ktoré plnia v zásade rovnakú funkciu, napr. starobný dôchodok a invalidný dôchodok, patrí len jeden dôchodok, a to dôchodok vyšší. V tomto prípade odporca rozhoduje podľa § 81 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. bez podania žiadosti, čo je však úplne odlišná situácia ako v prípade nebohého manžela navrhovateľky, nakoľko mu vzhľadom na vyššie uvedené nárok na výplatu starobného dôchodku nikdy nevznikol. Krajský súd považoval výsluch pani H. V. ako aj zadováženie si dokladov týkajúcich sa dávkového konania o zmene poskytovania už priznanej dávky pani H. V. za nadbytočný a nepotrebný, nakoľko ide o právne otázky, ktoré súd posudzuje v rámci preskúmvacieho konania sám.

Proti rozsudku krajského súdu podala navrhovateľka v zákonnej lehote odvolanie navrhujúc, aby odvolací súd zmenil rozsudok krajského súdu tak, že napadnuté rozhodnutie odporcu zruší a vec mu vráti na ďalšie konanie. Namietala, že jej nebohý manžel bol poberateľom invalidného dôchodku, ktorý mu bol priznaný na základe jeho žiadosti od 19.03.2003 a bol mu vyplácaný až do jeho smrti. Nárok na starobný dôchodok mu vznikol dňa XX.XX.XXXX, kedy dovŕšil dôchodkový vek a splnil podmienky na jeho vyplácanie. Navrhovateľka aj jej manžel boli zdravotne ťažko postihnutí a pri vybavovaní invalidného dôchodku im bolo oznámené, že ak dosiahnu dôchodkový vek, nemusia nikam chodiť, automaticky budú dostávať ten dôchodok, ktorý bude vyšší. Navrhovateľka tvrdila, že odporca mal postupovať v súlade s § 184 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. a mal začať dávkové konanie o zmene poskytovania už priznanej dávky z vlastného podnetu a tiež mal začať podľa § 81 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. vyplácať jej nebohému manželovi starobný dôchodok, pretože tento bol vyšší. Pri súbehu nárokov poistencovi, ktorému sa priznáva starobný dôchodok a ktorý už poberá invalidný dôchodok, prípadne ktorému bol starobný dôchodok prekvalifikovaný na invalidný dôchodok, sa vypláca ten dôchodok, ktorý je vyšší a ak je ich suma rovnaká, ten dôchodok, ktorý si poistenec zvolil. V prípade pani V., ktorá bola tiež poberateľkou invalidného dôchodku, odporca z vlastného podnetu prekvalifikoval invalidný dôchodok na starobný. Odporca poznal všetky skutočnosti preukazujúce nárok manžela navrhovateľky na starobný dôchodok, a preto mal z vlastného podnetu začať dávkové konanie o zmene už priznanej dávky a urobiť voči jej manželovi prvý úkon smerujúci k zmene invalidného dôchodku na starobný dňom XX.XX.XXXX, kedy dovŕšil dôchodkový vek.

Odporca vo vyjadrení k odvolaniu navrhol potvrdiť rozsudok krajského súdu z dôvodu jeho vecnej správnosti. Dôvody, ktoré uviedla navrhovateľka v odvolaní, nepovažoval za opodstatnené. Mal za to, že krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého vec náležite právne posúdil, pričom nezistil nezákonnosť napadnutého rozhodnutia odporcu.

Právna zástupkyňa navrhovateľky, JUDr. Mária Lukačovičová, advokátka so sídlom Hlavná č. 156, Dubová v priebehu odvolacieho konania podaním zo dňa 04.01.2018 oznámila odvolaciemu súdu ukončenie zastúpenia z dôvodu odchodu do dôchodku. Keďže v konaní o opravnom prostriedku proti neprávoplatnému rozhodnutiu odporkyne nie je zo zákona povinné právne zastúpenie, odvolací súd pokračoval v konaní priamo s navrhovateľkou.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj len „S.s.p.“). V zmysle § 492 ods. 2 S.s.p. odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok a konanie mu predchádzajúce bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 O.s.p. a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľky nemožno vyhovieť.

Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti napadnutého rozhodnutia odporcu o zamietnutí žiadosti navrhovateľky o výplatu súm starobného dôchodku jej nebohého manžela.

Podľa § 118 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., ak fyzická osoba, ktorá splnila podmienky nároku na dávku, zomrela po uplatnení nároku na dávku a nároku na jej výplatu, prechádzajú nároky na sumy splatné ku dňu smrti tejto fyzickej osoby postupne na manžela (manželku), deti a rodičov.

Z obsahu dávkového spisu odporcu vyplýva, že navrhovateľka žiadosťou zo dňa 26.02.2014, požiadala o vyplatenie súm starobného dôchodku jej nebohého manžela K. K., nar. XX.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX, splatných ku dňu jeho smrti. Jej nebohý manžel bol ku dňu smrti poberateľom invalidného dôchodku priznaného na základe jeho žiadosti rozhodnutím odporcu č. XX XX XX XXXX zo dňa 27.10.2003 od 19.03.2003, teda ku dňu smrti nebol poberateľom starobného dôchodku.

Nebolo sporné, že nebohému manželovi navrhovateľky vznikol podľa § 65 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. nárok na starobný dôchodok dňom dovŕšenia dôchodkového veku a splnením podmienky získania aspoň 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia, t. j. dňom XX.XX.XXXX. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že pojem nárok na dávku nemožno stotožňovať s nárokom na výplatu dávky, nakoľko ide o dva odlišné nároky.

Nárok na dôchodkovú dávku (ďalej aj "dávka") podľa § 109 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. vzniká odo dňa splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom.

Naproti tomu nárok na výplatu dávky podľa § 109 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. vzniká splnením podmienok ustanovených týmto zákonom na vznik nároku na dávku, splnením podmienok nároku na jej výplatu a podaním žiadosti o priznanie alebo vyplácanie dávky.

V zmysle § 184 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. dávkové konanie sa začína na základe písomnej žiadosti fyzickej osoby, ktorá si uplatnila nárok na dávku a nárok na výplatu dávky. Fyzickou osobou, ktorá si mala uplatniť (svoj) nárok na dávku, sa rozumie v danom prípade manžel navrhovateľky.

Za deň začatia konania sa považuje deň, keď bola žiadosť doručená príslušnej organizačnej zložke Sociálnej poisťovne. Za deň začatia konania o dôchodkových dávkach a úrazových dávkach sa považuje aj deň spísania žiadosti o dávku pobočkou (§ 185 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.).

Dovŕšením dôchodkového veku a získaním 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia nebohý manžel navrhovateľky síce splnil podmienky vzniku nároku na starobný dôchodok, nespĺnil však podmienky nároku na výplatu starobného dôchodku, keďže pred smrťou žiadosť o starobný dôchodok nepodal.

Iba v prípade, ak by mu na základe jeho žiadosti nárok na výplatu starobného dôchodku vznikol, mohol by nárok na nevyplatené sumy starobného dôchodku manžela v súlade s § 118 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. prejsť na navrhovateľku.

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9So/92/2009 zo dňa 10.12.2009, v ktorom najvyšší súd konštatoval, že: „Poberanie tak invalidného ako aj starobného dôchodku je podmienené podaním žiadosti o ten-ktorý dôchodok a podmienky jeho poskytovania vrátane podmienok jeho zvyšovania upravuje zákon. Samotné dovŕšenie dôchodkového veku potrebného pre vznik nároku na starobný dôchodok, bez podania žiadosti o starobný dôchodok samo o sebe nezakladá právo na výplatu starobného dôchodku“.

Odporca nespochybňoval, že nebohému manželovi navrhovateľky vznikol nárok na starobný dôchodok dňom XX.XX.XXXX podľa § 65 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z., nárok na výplatu starobného dôchodku mu však s poukazom na § 109 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. nevznikol.

Je nesporné, že v prípade splnenia podmienok nároku na výplatu starobného dôchodku poberateľom invalidného dôchodku, odporca vypláca danému poistencovi dôchodkovú dávku, ktorej suma je vyššia. Uvedený postup pri súbehu nárokov dve dávky je upravený v § 81 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. a porovnanie oboch súm vykoná odporca ex offio, t. j. z vlastného podnetu a bez potreby podania žiadosti. Pre taký postup je však rozhodujúce, aby poberateľ invalidného dôchodku podal žiadosť o starobný dôchodok.

Keďže manželovi navrhovateľky vznikol iba nárok na starobný dôchodok, ale nevznikol mu nárok na výplatu starobného dôchodku a bol poberateľom len jednej dávky, a to invalidného dôchodku, podmienky pre postup odporcu podľa § 81 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. neboli splnené.

Podľa § 184 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. dávkové konanie o zmene poskytovania dávky alebo sumy už priznanej dávky sa začína na základe písomnej žiadosti fyzickej osoby uvedenej v odseku 1 alebo z podnetu organizačnej zložky Sociálnej poisťovne.

Z citovaného ustanovenia nie je možné vyvodiť povinnosť odporkyne, resp. pobočky dávať podnet na začatie konania o nároku na priznanie a výplatu starobného dôchodku, najmä ak (ako je uvedené vyššie) začatie konania o nároku na výplatu starobného dôchodku je viazané na podanie žiadosti zo strany poistenca, ktorý má na tento dôchodok nárok (manžela navrhovateľky). Začatie dávkového konania z podnetu organizačnej zložky sa vzťahuje len na konanie o nároku o zmene poskytovania dávky alebo na konanie o zmene sumy už priznanej dávky.

Keďže manželovi navrhovateľky starobný dôchodok priznaný nebol, neprichádzalo do úvahy ani začatie konania o zmene jeho sumy z podnetu organizačnej zložky.

Pokiaľ ide o poskytovanie dávky, zmenou môže byť zákonom predpokladaný nárok na výplatu dávky. Takým prípadom je napríklad zánik nároku na výplatu ošetrovného pri nároku poistenca na výplatu nemocenského [§ 43 ods. 1 písm. b) v spojení s § 178 ods. 1 písm. a) bod 2. zákona č. 461/2003 Z. z.], zánik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku (§ 67 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z.), zánik nároku na výplatu úrazovej renty v období, počas ktorého sa vypláca rekvalifikačné [§ 88 ods. 2 v spojení s § 178 ods. 1 písm. a) bod 3. zákona č. 461/2003 Z. z.].

Vzhľadom na uvedené odvolací súd nepovažoval za opodstatnenú námietku navrhovateľky, že odporca mal prekvalifikovať invalidný dôchodok na starobný z vlastného podnetu.

Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil podľa § 250ja ods. 3 v spojení s § 219 ods. 1, 2 O.s.p. ako vecne správny.

O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 a § 250k ods. 1 O.s.p. tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo navrhovateľka nebola v tomto konaní úspešná.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.